

Danski tip odgoja i dječji vrtići

Horvat, Veronika

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:107384>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VERONIKA HORVAT

DANSKI TIP ODGOJA I DJEČJI VRTIĆI

Završni rad

Pula, rujan, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VERONIKA HORVAT

DANSKI TIP ODGOJA I DJEČJI VRTIĆI

Završni rad

JMBAG: 0303062728, redoviti student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Sociologija odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstveno polje: Sociologija

Znanstvena grana: Posebna sociologija

Mentor: Prof. Dr. Sc. Fulvio Šuran

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. Danska filozofija odgoja.....	2
3. Uсаđene postavke	3
3.1. Utjecaj pretjerane pohvale	4
3.2. Utjecaj pretjerane pokude	5
3.3. Ograničavajući govor	5
3.4. “Defoltno“ fizičko kažnjavanje	6
4. P.A.R.E.N.T.	7
4.1. P – Play (igra)	7
4.2. A – Authenticity (autentičnost)	8
4.3. R – Reframing (preoblikovanje).....	9
4.4. E – Empathy (empatija).....	11
4.5. N – No Ultimatums (bez ultimatumа)	12
4.6. T – Togetherness (Zajedništvo i hygge).....	13
5. Danski tip vrtićа	14
5.1. Povijest Danskih vrtićа	14
5.2. Šumski vrtići u Danskoj.....	16
6. Temeljni podaci o predškolskim ustanovama u Hrvatskoj	18
6.2. Podaci o predškolskim ustanovama u Europi	20
6.3. Ravnopravnost spolova u predškolskim ustanovama	21
7. Šumski vrtići u Hrvatskoj.....	23
8. (Ne)otpornost djece i mladih u Hrvatskoj	24
9. Obitelj kao struktura moći	25
10. Kriza odgojnih ustanova	27
11. Zaključak	28
12. Literatura	30
13. Sažetak.....	33

1. Uvod

Kako se nositi sa ujedno najljepšim i najtežim zadatkom u životu i kako odgojiti sretnu, otvorenu i slobodnu djecu? Što je najbitnije u odgoju djece? Koja je srž odgoja na našim područjima a koja na području Danske i zašto se toliko razlikuje? Odgovor na ova postavljena pitanja leži u danskom stilu odgoja o čijim ćemo čarima pobliže saznati u ovome radu.

Kroz objašnjenje danske filozofije odgoja te njihovog načina života dolazi se do spoznaje kako odgojiti emocionalno stabilnu, sretnu i zdravu djecu. Pružanjem uvida u njihov način gledanja na svijet, lako se dolazi do shvaćanja pogrešnih postupaka u odgoju koji se prožima na prostorima naše zemlje i kako ih kroz postepene korake promijeniti. Novi pojmovi kao preoblikovanje, autentičnost, zajedništvo i *hygge* način života jedni su od pravila odgoja danskih roditelja prema kojima nastoje živjeti i prenositi isto na svoju djecu. Također će se u radu spomenuti i začetci danskih šumskih vrtića te način rada istih.

Cilj ovog rada je usporedba Hrvatskog i Danskog načina odgoja, dječjih vrtića te pedagogije odgajatelja koje se koriste te koje su najzastupljenije u predškolskim ustanovama. Ujedno se informira o stanju djece i mladih u Hrvatskoj i ostatku svijeta, sa kakvim se problemima djeca danas susreću, te se također uspoređuje i ravnopravnost muških i ženskih odgajatelja te odnos plaća ostalih europskih zemalja i Hrvatske.

Ključne riječi: Danski tip odgoja, šumski tj. "outdoor" vrtići, P.A.R.E.N.T akronim

2. Danska filozofija odgoja

Što je ključ sreće? Koja je tajna sreće za Dance? Prema *Alexander i Sandhal*¹ (2017.) Danska je mala država u sjevernoj Europi, koja je prema OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) proglašena najsretnijim narodom i zemljom na svijetu. Od 1973. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) održava sastanke gotovo svake godine. Od 1973.! Prošlo je više od četiri desetljeća otkako je Danska na samom vrhu tog nama nedohvatnog popisa, na kojem usput rečeno mi ležimo na dalekom 77. mjestu. Čemu je to tako? I još bitnije, kako Danci mogu biti toliko zadovoljni? Odgovor je jednostavan, a to je njihov odgoj. Njihova djeca izrastaju u otporne, sretne, emocionalno sigurne ljude koji zatim to isto prenose na svoju djecu, te se to dansko kolo sreće nastavlja okretati u krug.

Svi su barem jednom pomislili kako odgojiti dijete ispravno, uspijevaju li u tome i rade li to kako "treba", ne pitajući se kakve su im odgojne i društvene norme nametnute i usađene? Zapitaju li se što uopće znači ispravno? Je li ispravno fizički kažnjavati dijete kada se ne ponaša po pravilima u koja mi vjerujemo, ili vikati na njih kada ne žele obući jaknu tijekom izlaska iz kuće? Odgovor na to pitanje je uistinu vrlo teško ponuditi, jer razlike u odgoju toliko variraju, puštajući vrlo duboko korijenje da je svakome teško objektivno sagledati način odgoja u svojoj zemlji jer jednostavno smatramo da tako mora biti. „ Odakle potječu naše zamisli o ispravnom načinu odgoja? U Italiji ćete vidjeti djecu kako jedu u devet navečer i trčkaraju po restoranu gotovo do ponoći. U Norveškoj se dojenčad redovito ostavlja da spava u kolicima na otvorenom do minus dvadeset Celzija, a u Belgiji nije neobično djeci davati pivo. Nama se neki od tih postupaka mogu doimati krajnje neobičnima, ali za te je roditelje to ispravan način.“² U današnje vrijeme svi osjećaju pritisak društva i stres koji takav način života nosi, a to naročito osjećaju djeca. U Americi ima sve više slučajeva preranog puberteta kod djece, a taj problem se rješava na vrlo čudan način - ubrizgavanjem hormonalnih injekcija koji taj pubertet zaustavljaju i usporavaju. Prema tome, djeca od samo sedam, osam godina izložena su lijekovima i tretmanima koji se, prema istraživanjima u Americi provode na najmanje 5,2 milijuna djece

¹ Alexander i Sandhal, "Danski odgoj djece", str. 6.

² *Ibidem*, str. 10.

i to još 2010. godine. Takve brojke lede krv u žilama. S obzirom na to, logično je da su razine stresa visoke te ne možemo izbjeći osjećaj da nas ljudi osuđuju pa tako osuđujemo i sami sebe. No je li to potrebno? Trebamo li biti toliko usmjereni na uspjeh u školi, na poslu, trebamo li biti toliko natjecateljski nastrojeni ili je to sve dio zapadnjačke kulture kojoj toliko gravitiramo? To otvara novo pitanje – postoji li bolji način?

3. Usađene postavke

Danci se najviše razlikuju od ostatka svijeta gledajući na stvari takozvanim realnim optimizmom. Ovdje je bitno naglasiti da Danci nisu slijepo vođeni tim optimizmom i da ne odbijaju sagledati negativne situacije, već u tom negativu pronalaze dobre točke. Takvo preoblikovanje situacija oni prenose na svoju djecu već desetljećima. Upravo ta sposobnost ih odvaja od ostatka svijeta te iz tog razloga njihova djeca izrastaju u emocionalno sigurne, sretne i stabilne roditelje. „ Ne gledaju stvari kao isključivo loše ili dobre, crne ili bijele nego shvaćaju da između postoji još mnogo nijansi. Usredotočenost na manje negativne strane i pronalaženje zlatne sredine smanjuju anksioznost i povećavaju osjećaj blagostanja.“³ Zanimljiva je činjenica da se u bajkama Hansa Christiana Andersena, najpoznatijeg danskog pisca pazilo što će se izdvojiti i od čega će se djeca zaštititi prilikom prevođenja na hrvatski jezik. U originalnim inačicama bajki u Danskoj, puštalo se da djeca sama dolaze do zaključaka i procjene određenih situacija. Negativne, tužne i realne situacije nisu se krile ni izostavljale jer Danci smatraju kako autentičnost i iskrenost uvelike pomažu u izgradnji zdravog emocionalnog stanja te pridonosi ispravnom odlučivanju i unutarnjem kompasu koji ih vodi kroz život.

³ Ibidem, str. 33

3.1. Utjecaj pretjerane pohvale

Američka psihologinja po imenu Carol S. Dweck, provela je tridesetogodišnje istraživanje u kojemu je dokazano kako pretjerane pohvale djetetu uskraćuju razvoj mentalnog sklopa.

„Pohvala je usko povezana s načinom na koji djeca doživljavaju svoju inteligenciju. Tako djeca koju se neprestano hvali da su prirodno pametna ili nadarena (zvuči poznato?) razvijaju nepromjenjivi mentalni sklop (njihova je inteligencija nepromjenjiva), a djeca kojoj se govori da svoju inteligenciju mogu razviti radom i obrazovanjem usvajaju razvojni mentalni sklop (odnosno mogu razviti svoje vještine marljivim radom).“⁴

Problem se ističe u tome što djeca koja su neprestano hvaljena imaju potrebu raditi ili naučiti nešto ne radi njih samih već radi priznanja i pohvale drugih, te ako se pretjerano trude ili ulože vremena u nešto, gube status pametnog djeteta. S druge strane pak, djeca koja su bila usmjerena na rad i trud, svoje vrijeme uloženo u učenje novih stvari gledaju kao pozitivnu stvar koja utječe na razvoj njihove inteligencije. Sigurno ste tijekom života bili u doticaju s osobom koja je natprirodno inteligentna i nadarena, no zbog svog nepromjenjivog mentalnog sklopa nikada nije ostvarila svoj cilj jer nije htjela uložiti dovoljno vremena i truda, ili joj taj uspjeh nije došao lako. Upravo to je prikaz spomenutog sklopa. Bitno je upamtiti da ukoliko mislimo da pohvalama dječje inteligencije povećavamo njihovo samopouzdanje i gradimo pozitivnu sliku o sebi, radimo upravo suprotno kada ta ista djeca naiđu na prepreke ili probleme. No ukoliko pohvalimo njihov rad, trud, upornost i zalaganje, djeca će uvidjeti što su sve učinila kako bi došla do cilja te što opet moraju uraditi kada si zadaju cilj ili ih čeka neki novi.

„Nekoliko primjera pohvala za trud:

„Sviđa mi se što si bio uporan u slaganju te slagalice. Nisi odustao i na kraju si je uspio sastaviti!“

„Vrijedno si vježbala taj ples i trud ti se danas doista vidio. Zbilja si sjajno plesala!“

„Ponosna sam na tebe što si podijelio užinu sa svojim bratom. Jako sam sretna kad dijeliš s drugima.“

⁴ Ibidem, str. 25

„To je zbilja bila duga i teška zadaća, ali nisi odustajao i cijelu si je napisao. Ponosna sam na tebe što si ostao usredotočen i nastavio raditi do samoga kraja. Bravo!”⁵

3.2. Utjecaj pretjerane pokude

S druge strane pak imamo slučaj pretjeranih pokuda. One ne samo da uništavaju i umanjuju djetetovo samopouzdanje već i djetetovu samosvijest. Djeca koja imaju problema sa pomanjkanjem samosvijesti i samopouzdanja, zapravo uzaludno ulažu velike napore i trud u cilj da postanu dobri kao netko drugi. Ujedno se ne smije zaboraviti da samosvijest djece proizlazi i gradi se na tome kako ih mi doživljavamo i što su oni nama u životu. Stoga, što se više djeci omogući da pružaju sebe i svoje osjećaje, to će biti ispunjeniji i sigurniji u sebe. Roditelji naravno, moraju biti zdrave samosvijesti kako bi to isto mogla prenijeti na djecu. Moguće je, iako je samosvijest narušena, istovremeno graditi svoju i samosvijest djeteta ako se za to pronađe volja i želja za zdravim odgojem, koliko god teško bilo.

3.3. Ograničavajući govor

„Ograničavajući govor ima suprotan učinak. Izjave poput: „Mrzim letjeti avionom”, „Grožno kuham” ili „Nemam snage volje i zato sam debeo”, primjer su govora koji ograničava. „Zanemarim li letenje, uistinu volim putovati”, „Bolje kuham kad se držim recepta” ili „Trenutačno se trudim zdravo jesti i više se kretati” posve su drukčiji način gledanja na istu stvar.”⁶ U ovom primjeru možemo vidjeti spomenuto preoblikovanje situacija i na koji način ih možemo unijeti u vlastiti život. Samim time što bi unijeli ovakve promjene u govoru, vidjeli bi razlike u našem raspoloženju a još više u raspoloženju naše djece.

⁵ Ibidem, str. 27.

⁶ Ibidem, str. 34.

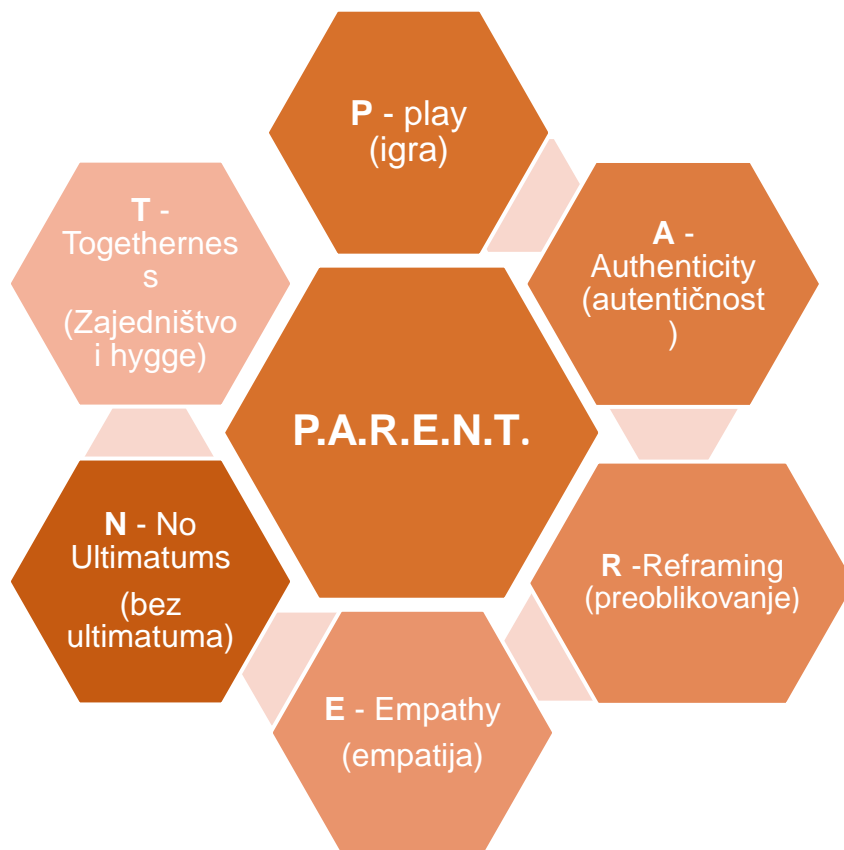
3.4. “Defoltno“ fizičko kažnjavanje

Prema analizama rezultata dugogodišnjeg istraživanja o udaranju po stražnjici, pokazalo se da više od 80 posto studija nije pronašlo nijednu pozitivnu stranu fizičkog kažnjavanja. U Hrvatskoj se do prije dvadesetak godina još uvijek fizički kažnjavalo u obrazovnim institucijama u vidovima udaranja drvenim ravnalom, štapovima i sl., a u Americi se još uvijek u devetnaest saveznih država dopušta fizičko kažnjavanje. Kada pogledamo širu sliku, fizičko tj. tjelesno kažnjavanje zapravo je kratkoročno rješenje problema, koje ostavlja dugoročne posljedice na djetetovu sliku o sebi i njegovom pogledu na svijet. Također, ako razmislimo, djeca koja znaju da će biti tjelesno kažnjavana ukoliko su napravila nešto loše, okreću se laganju kako bi izbjegli kaznu. Što je onda u tome pozitivno i korisno? Kakve rezultate tjelesno kažnjavanje nudi? Kod Danaca apsolutno nikakve, jer je kod njih tjelesno kažnjavanje zakonom zabranjeno još 1997. Oni prema stilu roditeljstva spadaju u autoritativan stil, gdje oni postavljaju pravila ali nikako vikom i udaranjem po stražnjici. Riječi jednog danskog tate odlično sažimaju do sad rečeno, a one glase: „Prvo i osnovno, smatram da mi roditelji moramo ostati mirni i ne izgubiti kontrolu nad vlastitim ponašanjem. Jer kako možemo od djece očekivati da kontroliraju svoje ponašanje ako mi ne možemo kontrolirati svoje? To mi se ne čini pravednim.”⁷

⁷ Ibidem, str. 54

4. P.A.R.E.N.T.

Grafikon 1. Akronim P.A.R.E.N.T.

Izvor: Alexander, J.J. i Sandhal, I.D., (2017.), *Danski odgoj djece*. Danska, Egmont

4.1. P – Play (igra)

Danci su već davne 1871. godine shvatili koliko je zapravo igra ključna u razvoju djece. Ovdje se pod igru ne uključuju razne sportske aktivnosti, organizirane ili vođene aktivnosti, balet i sl. već slobodna igra gdje se djecu prepušta da se igraju i zabavljaju kako oni to žele i biraju. Roditelji u Hrvatskoj smatraju kako je nužno da se na djeci primjećuje vidljivi napredak, kao npr. napredak u nogometu, napredovanje u sviranju nekog instrumenta ili savladavanje pokreta u plesu jer time dobivaju utisak uspješnih roditelja te da rade stvari ispravno, no tome nije tako. Djeci treba omogućiti vrijeme i prostor za slobodnu igru, da ih se pusti na miru u igri sa svojim vršnjacima, bez osjećaja krivnje i osjećaja da se igrom

troši dragocjeno vrijeme koje su mogli iskoristiti za učenje nečeg novog. Dancima je takvo razmišljanje i uporno guranje djece u razne aktivnosti radi bilo kakvog postizanja – nagrada, dobrih ocjena ili pohvala nastavnika ili trenera suludo i nepojmljivo. Smatraju da to guši djecu i njihove unutarnje porive i htjenja. Slobodna igra, prema Dancima, djecu čini otpornijom, manje napetom i slobodnijom. Kada povežemo činjenice koje su do sad navedene, jasno je zašto sve više djece ima problema s anksioznošću, napetošću i depresijom. Oni smatraju kako je dijete sposobno samo učiti, te samim time što im priušte tu slobodu, djeca time grade vjeru u sebe, a roditelji uskaču samo kada je djetetu to zaista potrebno. „Iz istraživanja provedenih na pripitomljenim štakorima i rebus majmunima znanstvenici su zaključili da su životinje kojima se u ključnoj fazi razvoja uskrate prijatelji za igru kad odrastu sklonije stresu. Takve životinje pretjerano reagiraju u izazovnim situacijama i loše se snalaze u nekim društvenim okolnostima, reagirajući ili pretjerano uplašeno, katkad drhtanjem i bježanjem u kut, ili pretjerano agresivno ispadima bijesa. Krivac je nedvojbeno nedostatak igre u bitnoj fazi razvoja jer su se životinje koje su u njoj samo sat na dan imale partnera za igru razvile u normalnije i bolje društveno prilagođene odrasle jedinke.“⁸

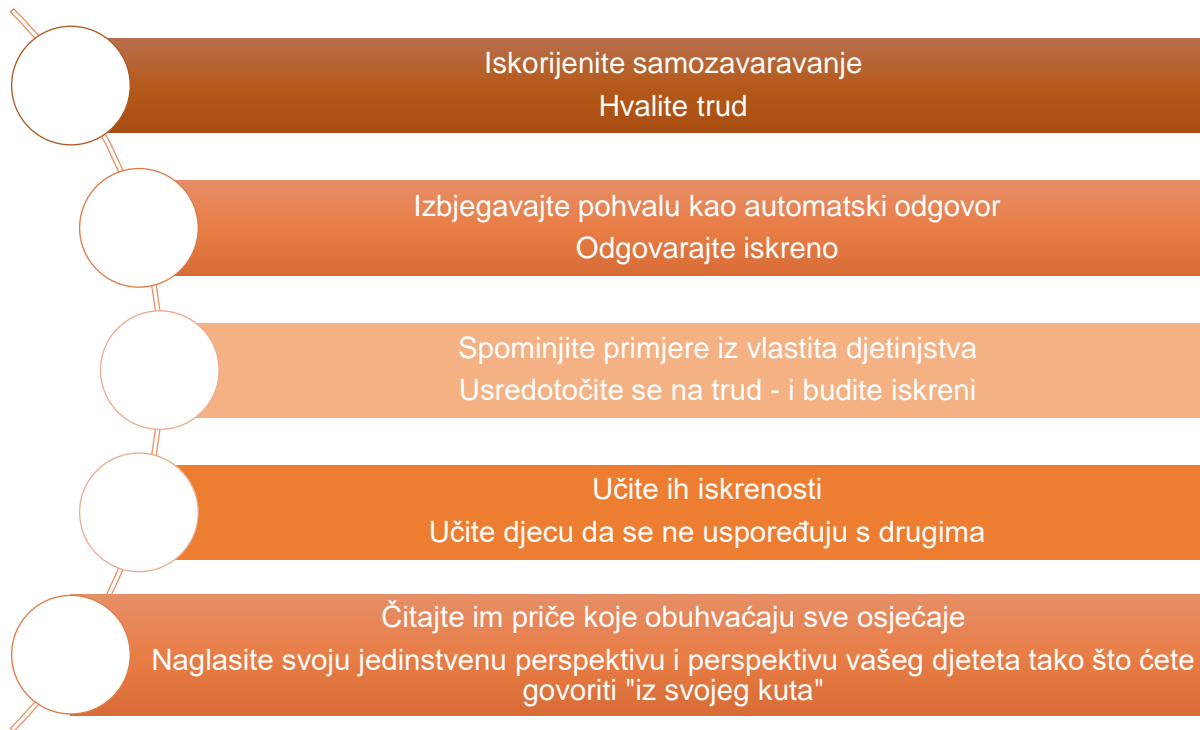
4.2. A – Authenticity (autentičnost)

U Hrvatskoj je česta pogreška u tome što roditelji smatraju da djeca, a i oni sami moraju biti savršeni te da je nužno da ih djeca gledaju kao “šefove”. U tome leži problem i iz takvih odnosa proizlaze nesigurna djeca sa manjkom samopouzdanja, koja smatraju da nisu ispunila očekivanja svojih roditelja, koji nisu svjesni kako je zapravo najbitnije biti emocionalno iskren. Emocionalna iskrenost predstavlja sposobnost da se prihvate sve emocije, ne samo one s kojima se lakše nositi – sreća, zahvalnost, ljubav nego i sa onim težim – ljutnja, bijes, nezadovoljstvo, strah ili agresija. Ukoliko zanemarujemo spomenute teže emocije, djeca će o njima naučiti manje te će kasnije u životu njima i teže vladati. Tu je vrlo bitno ne zavaravati djecu u teškim situacijama i praviti se kao da je sve u redu jer time uskraćujemo realne situacije koje se dešavaju u svakodnevnom životu jer ih upravo one uče i pripremaju za daljnji život i njihovo nošenje istim problemima. Ukoliko djeca

⁸ Ibidem, 17.str.

izrastu sa takvom "defoltnom" postavkom, teško će u sebi pronaći onaj duboki i iskreni unutarnji mir kojem će težiti cijeli život.

Slika 1. Savjeti za autentičnost

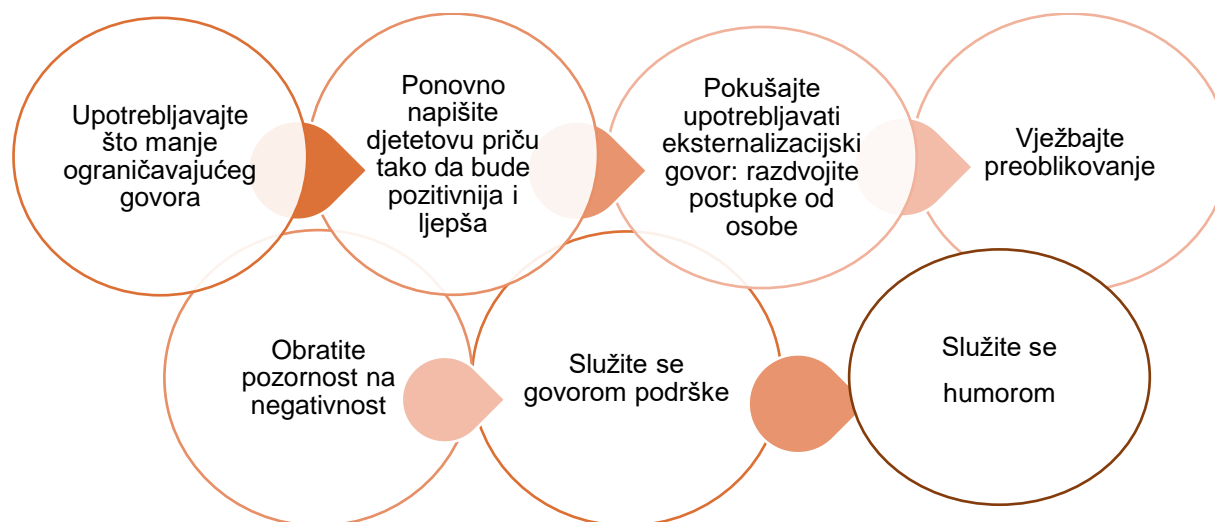
Izvor: Alexander, J.J. i Sandhal, I.D., (2017.), *Danski odgoj djece*. Danska, Egmont

4.3. R – Reframing (preoblikovanje)

Kao što se već spomenulo, preoblikovanje je zapravo sposobnost da iz negativnih situacija nastojimo izdvojiti ono dobro te da usmjerimo svoj fokus na to pozitivno, jer je upravo to suština samog Danskog odgoja. Vrlo je lako uvjeriti samog sebe da nisi dobar ni u čemu i da sve radiš krivo ukoliko dovoljno puta kažeš „ ne mogu ja to“, „meni to ne ide“ ili „loš sam u tome“. Ukoliko koristimo takav ograničavajući govor sa djecom i što je još gore ako smo mi ti koji govorimo „nije ona za ples“, „loše joj ide matematika“ stvaramo i djeca sama stvaraju vrlo lošu i negativnu sliku o sebi, što je sasvim logično jer takve izjave ne mogu biti stimulirajuće ni za koga. Sada nas zanima, kako spriječiti i promijeniti takav ograničavajući govor? Najbitnije je upamtiti kako ponašanje nije nepromjenjivo, te

da iza svakog ponašanja stoji razlog čemu je tako. Moramo težiti tome da se uvijek trudimo odvojiti ponašanje od samog djeteta, jer ćemo tako lakše doći do srži problema a ujedno s time i do rješenja istog. Također se kao vrlo bitna stavka izdvaja rješavanje problema humorom. Danci situacije preoblikuju tako da ih okrenu na šalu te time djeci ublaže njihovo nezadovoljstvo, tugu ili strah. Naime, ukoliko je dijete npr. nezadovoljno kako je odsviralo instrument i stvarno nije odsviralo dobro, Danci neće umanjiti ili ignorirati to što je loše odsvirano, već će uz potvrdu da je uistinu moglo biti bolje, smisliti neku pošalicu kako bi djetetu dokazali da ne treba odustati ili prestati svirati, već da uz trud i rad mogu napredovati. Ujedno time usađujemo djeci osjećaj da smiju pogriješiti i da se nećemo ljutiti ni da ćemo ih osuđivati ukoliko dođe do slične situacije. Svatko ima svoj "okvir" tj. svoj način gledanja na život. Zamislite situaciju gdje se nalazite u galeriji i promatrate sliku na kojoj je vrlo očito, kroz vaše oči riječ o negativnoj tematici. Čovjek je smrknut, ogorčen, dok je žena bespomoćna, a okruženje tamno i tmurno. No, kroz riječi vodiča o slici, koji spominje nasmiješene ljude u pozadini, dijete koje se smije ukazuje na toplu svijetlost koja dolazi ulazi kroz prozor. Upravo takve situacije, navode vas da proživljene trenutke pamтите kao pozitivne i ugodne, da ih promotrite s drugog kuta.

Slika 2. Savjeti za preoblikovanje

Izvor: Alexander, J.J. i Sandhal, I.D., (2017.), *Danski odgoj djece*. Danska, Egmont

4.4. E – Empathy (empatija)

Danci empatiju opisuju jednostavno kao gledanje svijeta tuđim očima. Naravno, empatija je nešto što u današnjem svijetu uvelike manjka jer su ljudi postali vrlo introvertni, zatvoreni, ne dijele sa ostalima svoje strahove jer to pokazuje njihove slabosti. Takvi odnosi ne odlaze u dubine već ostaju plutati na površini gdje se sve čini savršenim i dobrim. Vrlo je zanimljiva činjenica, koja je proizašla iz američkog istraživanja provedenog između 1980. i 2000. na studentima NPI ⁹, a ona glasi da se u tom razdoblju razina empatije među mladima smanjila za čak pedeset posto, no razina narcisoidnosti porasla je za nevjerojatnih sedamdeset posto. Svi se pitamo koji je bio razlog tome? Zašto je razina narcisoidnosti među mladima toliko porasla i što se desilo sa empatijom? Američka spisateljica i filozofkinja Any Rand, u svojim djelima tvrdi kako je zapravo sebičnost tj. egoizam u srži i prirodi svakog čovjeka. Ako pobliže proučimo Američku kulturu, možemo zaključiti kako je takva zamisao kod njih duboko ukorijenjena. Borba za moć, uspješnost, gaženje ostalih kako bi se došlo do samog vrha. To je definicija američkog mentaliteta. Kada bismo samo probali zamijeniti posramljivanje kada se netko otvori i pokazuje ranjivost sa empatijom, ljudi bi se osjećali mnogo ugodnije te ne bi imali potrebu za spomenutim strahom. Danci vjeruju da je briga za tuđu sreću ujedno i briga za vlastitu. „Empatija nije luksuz nego potreba. Američki profesor kliničke psihijatrije, Dr. Daniel Siegel tvrdi: „Ne preživljavamo jer imamo pandže i duge očnjake nego jer možemo komunicirati i surađivati.“¹⁰ Kako smo mi djeci prvi učitelji empatije, kao roditelji, moramo biti oprezni kako tretiramo druge ljude i kako pokazujemo empatiju. Sada dolazimo do pitanja kako Danci uče empatiji? Obrazovne ustanove djecu od malena uče empatiji, stoga imaju programe koji im u tome pomažu. Primjerice, već od predškolskih ustanova uči se djecu emocijama pomoću programa „Korak po korak“ koji je prisutan i u Hrvatskim predškolskim ustanovama. To su sličice sa emocijama kao što su ljutnja, sreća, srdžba, tuga, strah i sl. Djeca pomoću tih kartica uče o svojim emocijama ali isto tako i raspoznavanju tuđih. Sljedeći način, koji je doduše manje očit ali ništa manje učinkovit je raspodjela djece po klupama prema njihovim prednostima i slabostima. Tako ćete u

⁹ *Narcissistic personality indicator (eng.) – indikator narcisoidne osobnosti*

¹⁰ *Ibidem*, 45. str.

danskim školama pronaći u klupi dijete koje ne voli dijeliti stvari sa onim djetetom koje je pretjerano darežljivo, dijete koje je sklono učenju i ono koje ima problema sa učenjem i sl. To je odličan, ne zamjetan način kako djeci pokazati kako svatko ima svoje prednosti i nedostatke i da jedni od drugih uče i rastu glede pogleda na svijet. Nije uvijek lako shvatiti i ponuditi ispravna rješenja za djetetove emocije, no uvijek se treba težiti da se potrudimo razumjeti osjećaje i da u to uložimo truda, bez osuđivanja i posramljivanja jer će se to dugoročno isplatiti.

4.5. N – No Ultimatums (bez ultimatum)

Prema razvojnoj psihologiji, razlikujemo četiri odgojna stila roditeljstva: autoritativan, autoritivan, permissivni ili popustljiv i indiferentan tj. isključen stil. Danski stil roditeljstva najbliži je autoritativnome, gdje se od djece očekuje da se drže nekih pravila ponašanja ali im isto tako pružaju potrebnu podršku, toplinu i ljubav. Oni smatraju kako su sva djeca zapravo urođeno dobra. Što se tiče ultimatum, Danci vjeruju da se odgoj mora bazirati na obostranom poštovanju, što znači da ukoliko ga želiš zaslužiti, moraš ga i dati. Iako je njihov odgojni stil vrlo blizak autoritativnom, odgoj im ni u čemu nije zasnovan na strahu već upravo na poštovanju. Strah je vrlo snažna emocija, ali ona ne vodi bliskosti i otvorenosti, već vodi lažima i skrivanju djeteta od vlastitih roditelja što ne zvuči nimalo kao zdrav odgoj. Istraživanja su pokazala kako djeca autoritativnih roditelja imaju najveću vjerojatnost postati sigurni, stabilni i samopouzdana ljudi jer uče o pravilima bez straha i srama, usvajaju ih te naposljetku prihvaćaju i razumiju zašto određena pravila postoje. Kako onda infiltrirati ovo načelo u živote roditelja i njihove djece? Najbitnije je da se ne razmišlja što drugi ljudi misle bilo to u parku, trgovini, restoranu pa čak i na druženju sa prijateljima ili obitelji. Uvijek trebate biti dosljedni sebi te imati vjeru, nadu i ustrajnost u tome što želite postići. Bitno je ne posustati u načinu odgoja kojeg vi smatrate ispravnim, samo zato što vas netko gleda. Nije bitno što drugi misle dokle god vi znate da će vaše dijete u konačnici izrasti u sposobnog, otpornog, društveno prilagođenog i pristojnog čovjeka.

Jasno je da djeca prolaze kroz razne faze tijekom svog razvoja, no na roditeljima je da ostanu staloženi, mirni i hladne glave jer upravo to djeci treba. Roditelji trebaju procijeniti

važnost nekih “bitaka“ i je li stvarno potrebno u te bitke ulaziti. Treba li dijete baš danas probati brokulu? Je li nužno da se ovaj tjedan ošišaju ili zašto žele nositi istu majicu 2 dana? Normalno je i sasvim poželjno da djeca testiraju stvari, to je znak da je dijete zdravo i prolazi kroz razne faze kako bi i trebalo. Naposljetku, sve te faze će proći – neke brže, neke sporije a na roditeljima je da ostanu sabrani i hladne glave, jer bitke za moć i ratovi ne pridonose dobrobiti ni roditeljima a ni djeci.

Savjeti za roditeljstvo bez ultimatumata:

- Uvijek razdvajajte ponašanje od djeteta
- Izbjegavajte borbe za moć
- Ne okrivljujte dijete
- Zauzmite stav da su djeca urođeno dobra
- Uvijek imajte na umu djetetovu dob
- Ne zaboravite da je protest reakcija na nešto
- Dopustite sve osjećaje

4.6. T – Togetherness (Zajedništvo i hygge)

„Riječ hygge potječe iz devetnaestog stoljeća, što znači „misliti ili osjećati se zadovoljno“. To je vrlina, izvor ponosa, raspoloženje ili stanje uma. Hygge je nešto s čim se Danci poistovjećuju u svojim postupcima i u samom načinu življenja - hygge je temeljni dio njihove kulture.“¹¹

Može se zaključiti da Danci drže do svojih odnosa sa prijateljima i obitelji, te da za njih izdvajaju svo potrebno vrijeme. Naučeni su tijekom zajedničkog druženja, zanemariti svoje probleme i brige kako bi to vrijeme koje provode sa drugima bilo što ispunjenije ugodom, opuštenošću i srećom. Upravo to zajedništvo je ono čemu Danci najviše gravitiraju i tako to isto prenose na svoju djecu, što je uistinu vrijedna stvar za prenijeti. Ovdje možemo reći da Hrvati također imaju potrebu za zajedništvom, no izuzevši zanemarivanje svojih problema i briga jer je u naravi Hrvata da razmjenjuju i savjetuju se oko problema. Timski rad vrlo je bitan u Danskoj kulturi, bilo to u obitelji, društvu ili učionici.

¹¹ Ibidem, 64. str.

Djecu se uči da međusobno surađuju, da poštuju prednosti i nedostatke jedni drugih te daju gdje drugima fali, a dobivaju gdje fali njima.

Bitan dio hygge načina života je ujedno i pjevanje. „Istraživanje Nicka Stewarta s engleskog sveučilišta Oxford Brookes na članovima pjevačkih zborova pokazalo je da zbarsko pjevanje ljude ne čini samo sretnijima nego i da se osjećaju dijelom svrhovite skupine. Usklađenost kretnji i disanja pri grupnom pjevanju stvara snažan osjećaj povezanosti. Štoviše, istraživanja pokazuju da se pjevačima dok pjevaju mogu uskladiti i srčani otkucaji.“¹² Također, mnoga provedena istraživanja ukazuju na veliki utjecaj društvenih veza na samo zdravlje i imunitet ljudi. Dokazano je prema Američkim istraživanjima da ljudi sa jačim društvenim vezama, otpornija su i manje podložna oboljevanju od raznih virusa i gripa. Ujedno je dokazano da nedruštveni ljudi imaju 50 posto više šanse za raniju smrt i to čak 7,5 godina ranije.

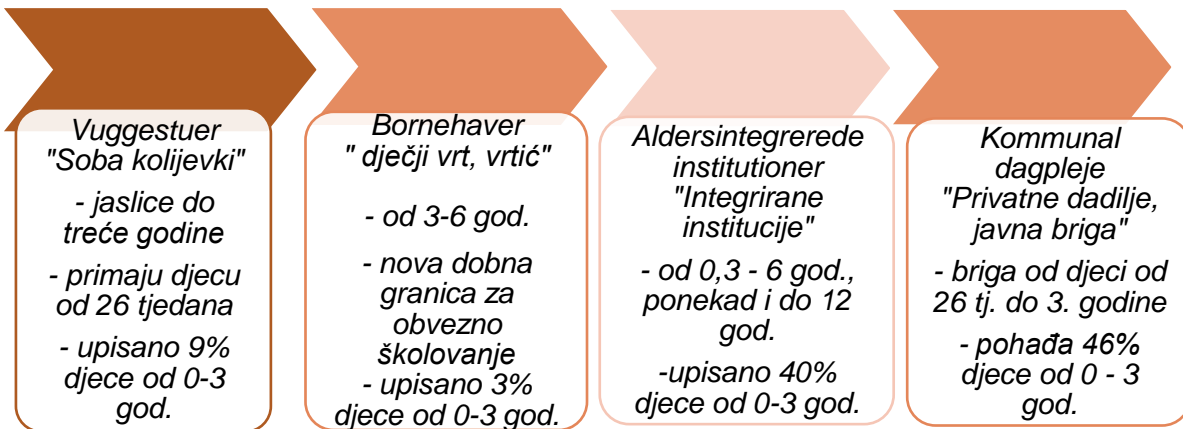
5. Danski tip vrtića

5.1. Povijest Danskih vrtića

Davna 1849. bila je godina kada se u Danskoj otvorio prvi obrazovni sustav jaslica, koji je nakon kratkog vremena, točnije nakon sedam godina prestao sa svojim radom radi loših higijenskih uvjeta. U razdoblju od 1880. do 1940. godine, jaslice su se polako počele vraćati, no samo dva posto danske djece do dvije godine pohađalo je jaslice. Do 1950. o djeci su se brinule medicinske sestre, no tijekom godine donio se pravilnik o sposobnostima odgojitelja, broju djece po odgojitelju te osnovnih standarda rada vezanih za okruženje. Zasnovani su na principima „*ro, rerenlighed, regelmaessighed*“ koji predstavljaju mir, čistoću i redovitost. Majke su se tijekom gospodarskog rasta 1960 god. naglo zaposlile te je porastao broj upisane djece u jaslice. U jednakoj mjeri, čak i nešto više, koristi se i privatna skrb tj. dadilje koje su u to vrijeme bilo znatno jeftinije od javne skrbi jaslica. Danci svoje vrtiće i jaslice dijele na četiri vrste:

¹² Ibidem, 66. str.

Slika 3. Ustanove ranog odgoja i obrazovanja u Danskoj prema broju djece od 0 do 3 godine, 2009. godina

Izvor: Stig, Lund, *Ustanove odgoja i obrazovanja za djecu rane dobi u Danskoj*, Pristupljeno: 22. kolovoza 2021.

U javnim danskim upravama je 89% jednogodišnjaka i 93% dvogodišnjaka koji su u sustavu korištenja javnih usluga za rani odgoj i obrazovanje. Danski roditelji uvelike cijene i svjesno biraju odgajatelje i štiju njihov rad te ih smatraju velikim profesionalcima i znalcima. Odgajatelji stječu fakultetsku diplomu nakon tri i pol godine studija, dok dadilje ugl. polažu tečajeve koji traju svega nekoliko tjedana.

Williams-Sieghfredsen (2012.) tvrdi da se Friluftsliv ili tzv. život na svježem zraku prema kojem Danci žive, sastoji od tri faze koje se prate:

1. faza – tijekom 1970. god., boravak na svježem zraku postaje znakom pozitivnog iskustva, kako za odrasle tako i za djecu. Njihove pjesme, literatura i poezija temeljile su se na hvalospjevu prirode, njenih ljepota i dobrobiti.

2. faza – dolaskom 1800. godine, sve više ljudi uselilo je na područja urbanog okruženja. Kako je nastupila industrijska revolucija i kako je sve više ljudi bilo zaposleno u unutarnjim prostorima, potreba za vanjskim aktivnostima i vremenom koje se provodilo u prirodi porasla je. Uvidjevši negativne strane takvog rada, voditelji tvrtki i veleposjednici počeli su

organizirati jednodnevne izlete u prirodu, te su shvatili kako provođenje vremena u prirodi smanjuje razinu stresa i da ljudi lakše podnose vrijeme provedeno na poslu. Prvi vanjski vrtić, tj. vrtić u prirodi osnovan je u Njemačkoj 1840. godine od strane Friedricha Froebela. Otvorenje takvog vrtića, potaknulo je razne danske voditelje da otvore iste. Tako je Sofus Bagger otvorio prvi “*folkebørnehave*“ tj. javni dječji vrtić za običnu radnu klasu. Smatrao je kako je potrebno gradskoj djeci pružiti uvid u tzv. život na selu te, što se na njemu radi i kako. Nakon toga, nastaje i “*vandrebørnehave*“ ili istražiteljski, lutajući vrtić gdje su se djeca dva puta dnevno, zajedno sa odgajateljima sastala, popričala i razmijenila iskustva, a to je bilo ujutro kada su došli i pri povratku iz šume, gdje su bili cijeli dan. Kasnije se mjesto sastajanja odvijalo u vanjskoj šupi.

3.faza – Od samog početka 1970. ljudi postaju sve svjesniji dobrobiti prirode te njezinog okruženja te su sve više ekološki osvješteniji. Stoga, Danska stoji na visokom mjestu po pitanju “ekološkog i zelenog načina života“. ¹³

5.2. Šumski vrtići u Danskoj

Prema *Williams-Siegfredsen (2012.)* okruženje u Danskoj podrazumijeva unutarnje i vanjske prostore obrazovne ustanove, stoga nije čudno vidjeti djecu u danskim vrtićima kako se sigurno i spremno penju po drveću, smišljaju razne igre od predmeta koje pronađu u šumi i sl. Danci to sve smatraju procesom učenja u okolini. Sloboda koju im odgajatelji pružaju gradi njihovu sigurnost, maštu, hrabrost i spremnost na nove prepreke i nedaće. Kroz ovakav pristup djeci i odgoju, niklo je sedam pedagoških principa:

1. Holistički pristup na razvoj i učenje djece
2. Svako dijete je posebno i kompetentno
3. Djeca su aktivni i društveni učenici
4. Potreba za osobnim, realnim prikazima životnih situacija
5. Djeca najviše napreduju u okruženju orijentiranim na djecu
6. Potrebno je pružiti vremena da prožive i razviju neovisno razmišljanje
7. Najviše uče kroz socijalne interakcije

¹³ Williams-Siegfredsen, “Understanding the Danish Forest School Approach“; vlastiti prijevod

Pedagogija u Danskoj uvelike se razlikuje od ostatka svijeta u načinu rada sa djecom. Iako je ovakav tip vrtića najviše poznat u Danskoj, ovakav koncept vrtića omiljen je u Njemačkoj, a sve veću popularnost poprima u Japanu i Sjevernoj Koreji kao kontra i otpor na njihove stroge norme, rigidno obrazovanje i high-tech način života i društva. U Norveškoj i Švedskoj pedagozi više teže učiteljskim osobinama i načinu rada, dok kod Danaca pedagozi rade cijelim tijelom – njihovim rukama, dušom i umom. Briga o djeci i zdravlje djece međusobno su isprepletene te obuhvaćaju učenje, zdravlje te socijalnu i emocionalnu stabilnost. Pedagozi imaju četiri osnovna cilja a to su – stvoriti sigurno okruženje ispunjeno stimulativnim i kreativnim sredstvima, biti pozitivni uzor, podržati socijalni i emocionalni razvoj djeteta te stručno surađivati sa roditeljima.

Indoor tj. unutarnji prostor obilježava usmjerenost na dječje potrebe, nije previše zatrpano i nagurano, a igračke i didaktička sredstva na razini su djece kako bi oni imali što lakši pristup željenim materijalima. Također, postoji “tihan” kutak koji se sastoji od madraca ili ležaja te deke kako bi se djeca ovdje opustila i odmorila. Ono što je danskim vrtićima najpotrebnije je velika svlačionica, tj. garderoba gdje djeca drže svu svoju obuću i odjeću. Kako većinski dio vremena provode u šumi i vanjskim prostorima vrtića, ta garderoba je raznolika i mnogobrojna. Zanimljiva stvar koju također posjeduju u svojoj svlačionici su veliki ormari za sušenje koji služe kako bi se sva odjeća koja je mokra od vanjskih aktivnosti brzo osušila i ponovno bila spremna za korištenje. Također u vrtićima imaju i podno grijanje kako bi im se i obuća koja je smočena ubrzo osušila, no isto tako da im ugrije stopala kada se vrate u vrtić.

Outdoor tj. vanjski prostori sastoje se od šupa koje sadrže sve potrebne alatke za igru i rad u raznim dijelovima za obradu, kao što je pijesak, zemlja ili oboje. Kao i u Hrvatskoj, imaju i razna prijevozna sredstva kojima djecu mogu razvijati motoričke vještine, no taj prostor je udaljen od prostora gdje djeca kopaju, sade ili izrađuju nešto kako ne bi došlo do ozljeda. Jedna impresivna stvar koja naše vrtiće uvelike razlikuje od Danskih, a to je mjesto ognjišta koje je ugl. natkriveno malim krovom a u kojem se tijekom zime konstantno pali vatra i mjesto je druženja odgojitelja i djece. Ujedno, vatra ima i funkciju grijanja, kako

djeci ne bi bilo hladno a odlična stvar je ta da se čak na toj vatri priprema i jelo barem jednom tjedno. To je vrlo iskonski i koristan način kako djecu privući da vrijeme provode vani, da uživaju u blagodatima prirode. Kao što se može očekivati, djeca su izložena izazovu i rizicima, no to je prirodan i nužan dio razvoja, djetinjstva i odrastanja no odgajatelji su tu da djecu usmjere i omogućće procjenu tih rizika i izazova te ih nauče savladati.¹⁴

Primjer razvoja igre i proces učenja u šumskom vrtiću u članku časopisa *Early horizons* (2017.):

„Vrijeme za ručak bilo je blizu, te su djeca, već pomalo gladna polako krenula prema vrtiću. Jedno dijete je, hodajući pored stabla primijetilo kosti a pomisao na ručak nestala je u sekundi. Krenuli su u istraživanje okolnog područja, te su počeli pristizati sa sve više kostiju. Odgajateljica je, vidjevši njihov interes krenula u raspravu sa djecom govoreći im i pokazujući različite oblike kostiju, gdje se te kosti nalaze i kojoj životinji pripadaju. Prema obliku lubanje, zaključili su da je riječ o kostima ptice. Kroz priču, djeca su se zainteresirala za kosti, a odgajateljica je zatim pokazala na bedrenu kost ptice. „Vidite, ovo je bedrena kost, a imamo je i mi. Opipajte svoju nogu i recite mi osjetite li svoje kosti.“ Djeca su osjetivši kost te uz realizaciju da imaju iste kosti kao i ptica, željeli znati još. Zanimalo ih je i što se toj ptici desilo, kako je umrla. Odgajateljica zatim nabraja životinje koje se nalaze u šumi te odgovara kako misli da je pticu ubila lisica, kako bi se prehranila. Kako bi podalje istražili kosti koje su pronašli, skupili su ih i stavili u vrećicu te odnijeli sa sobom u vrtić.“¹⁵

6. Temeljni podaci o predškolskim ustanovama u Hrvatskoj

Prema podacima Ministarstva prosvjete i športa iz 2000. god., u predškolskom odgoju broji se 329 javnih i 125 privatnih dječjih vrtića. Ukupan broj djece koja polaze dječje vrtiće je 133.260, a zaposleno je 7.190 odgajatelja. Najveća koncentracija privatnih vrtića nalazi se u Splitsko – Dalmatinskoj i Istarskoj županiji a broje njih 20, dok se u 9 županija ne

¹⁴ Williams-Sieghedsen, *Understanding the Danish Forest School Approach*; vlastiti prijevod

¹⁵ Williams-Sieghedsen *Early horizons*, str. 9.; vlastiti prijevod

nalazi takav tip vrtića.

Glede nacionalnih manjina, organizirani su posebni dječji vrtići ili skupine. Prema broju nacionalnih manjina, vrtići se dijele na:

- 28 skupina talijanske nacionalne manjine u Istarskoj županiji
- 6 skupina za djecu Češke nacionalne manjine u Bjelovarsko – Bilogorskoj županiji (Daruvar, Končanica)
- 6 skupina za djecu Srpske nacionalne manjine u Vukovaru, Borovu Naselju, Trpinji i Belom Manastiru
- 1 skupina za djecu Mađarske nacionalne manjine u Zagrebu, Bilju i Osijeku
- 1 skupina za djecu Njemačke nacionalne manjine u Osijeku
- 2 skupine za djecu Romske zajednice u Čakovcu, te jedna u Zagrebu

Tablica 1. Kretanje broja djece u predškolskim ustanovama

Godina	1995.	1996.	1997.	1998.
Broj djece	79.891	80.380	81.893	84.467

Izvor.: Strugar, Projekt Hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće, *Državni zavod za statistiku*,24.

Sve više ustanova predškolskog odgoja ima tendenciju prelaska preko dopuštenog broja upisane djece, a to je u pojedinim vrtićima i više od 50 skupina, što se kosi sa pedagoškim kriterijima glede optimalnosti veličine predškolskih ustanova. Prema podacima iz 2001. godine u dječje vrtiće upisano je 136.840 djece u dobi od prve godine do polaska u školu. Spomenuta brojka ne zadovoljava kriterije jer je to svega 32% ukupne populacije predškolske djece u Hrvatskoj.

Stručne koncepcije koje se kod nas koriste su:

- Montessori program koji djeluje u tri privatna vrtića (Zagreb, Đakovo, Split) te u tri državna vrtića u Zagrebu
- Waldorfski program u dva dječja vrtića (Rijeka, Zagreb)
- Agazzi program u Križevcima i
- Elementi Reggio koncepcije u 7 dječjih vrtića u Rijeci

Također, postoje i prilagođeni programi koje u Hrvatskoj pohađa 1.500 djece s lakšim poteškoćama u razvoju. Uz prilagođene, nude se još i posebni programi koji se mogu pronaći u 18 vrtića i posebnih ustanova u koje je uključeno 700 djece.¹⁶

Prema novijim istraživanjima iz 2017. godine od strane Državnog zavoda za statistiku, procjenjuje se da je bilo 296.204 djece u dobi od rođenja do 6. godine života. Tu brojku čine 152.171 dječaka i 144.033 djevojčica. Zavod iznosi da je 2017. godine udio populacije predškolske djece svega 6.91% te se sumnja na daljnje opadanje tog postotka. *Matković (2007.)* prema *Bouillet*¹⁷(2018.) tvrdi da se ukupna populacija djece predškolske dobi u Republici Hrvatskoj smanjila za otprilike jednu četvrtinu od 1990. do 2012. godine Benjak,(2017.) prema *Bouillet (2018.)* ističe da je udio djece s poteškoćama u razvoju, prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u dobi od 0 do 19 godina 39.055, odnosno 5,6% ukupne populacije djece te dobi. Prvog siječnja 2016. godine, broj registrirane djece s poteškoćama u razvoju u starosti od 0 do 5.godine je 281 dijete, a od 5. do 10. godine 3.343 djece. „ Zanimljivo je da Ministarstvo znanosti i obrazovanja izvještava o puno većem broju djece s teškoćama u razvoju obuhvaćene programima predškolskog odgoja nego što ih je registrirano u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo...“¹⁸

6.2. Podaci o predškolskim ustanovama u Europi

Prema UNESCO-vim podacima, izvan obiteljski predškolski odgoj obuhvaća veliki broj djece u razvijenim europskim državama, pa tako Nizozemska broji 100% predškolaca, Francuska 99%, Italija 96% a Španjolska 69%, što se uvelike razlikuje od naših 32%. Organizacija predškolskog odgoja u svakoj je zemlji drugačija, te je rad raznolik. Sve više zemalja napušta tradicionalnu školsko orijentirani i didaktizirani način odgoja te se okreće

¹⁶ Strugar, *Projekt Hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21.stoljeće*, str. 23.-25.

¹⁷ Bouillet, *S one strane inkluzije djece rane i predškolske dobi*,

¹⁸ Bouillet, *S one strane inkluzije djece rane i predškolske dobi*, 18.

odgoju koji je pristup koji se bazira na dječjim potrebama i njihovom razvoju. Također se kao bitan čimbenik u odgoju djeteta smatra i rad sa samim roditeljima, gdje obje strane surađuju i dijele odgovornost za potreban odgoj djeteta. Razni programi, kao što su Waldorfski, Montessori, koncepcija Reggio Emilia i sl. pomažu roditeljima ali i odgojiteljima da šire svoje znanje i napreduju, te koriste načine odgoja koje oni smatraju da najviše odgovaraju i njima i djeci.

6.3. Ravnopravnost spolova u predškolskim ustanovama

Prema podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, u Hrvatskoj je u odgojno-obrazovnim ustanovama zaposleno svega 5% muških odgajatelja, ravnatelja i stručnih suradnika, što se, ne samo kod nas već i u ostatku Europe smatra nacionalnim problemom. Vrlo je bitno djeci ukazati upravo na ravnopravnost spolova i na shvaćanje da se odgojem mogu baviti i žene i muškarci.¹⁹

Prema *Asklandu*, 2010. godine, u Norveškoj se postotak povećao na 8.3% te kontinuirano raste. Razlog tome je povećano zapošljavanje pomoćnih odgajatelja od diplomiranih te zapošljavanje studenata predškolskog odgoja, koji je rezultirao spomenutim povećanjem postotka. Zanimljiva činjenica je da se u Norveškoj daje zakonska prednost muškim odgajateljima kod zapošljavanja i upisa na studij, naravno, ako imaju jednaku naobrazbu tj. klasifikaciju kao žene. Određene općine u Norveškoj čak i nagrađuju vrtiće koji zaposle ili imaju zaposlene muške odgajatelje. U usporedbi tradicionalnih i vanjskih tj. šumskih vrtića, broj muškaraca zaposlenih u šumskim vrtićima prelazi i 30%, što je mnogo više od postotka u tradicionalnim vrtićima. Može se zaključiti kako muške odgajatelje više privlači razvijeniji pedagoški sadržaj. Zapošljavanje muških odgajatelja ima i drugu bitnu odgojnu stranu, a to je potreba da se smanji destruktivno, macho i agresivno ponašanje kod dječaka tijekom odrastanja. Nedostatak "snažne" očeve figure, rezultira potrebom za muževnim alfa ponašanjem koje najčešće završava određenom zakonskom sankcijom.²⁰

¹⁹ Burić, "Kako odgajaju muškarci"

²⁰ Askland, "Zapošljavanje muškaraca u dječjim vrtićima i ravnopravnost spolova"

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske u svojoj je publikaciji *Žene i muškarci u Republici Hrvatskoj 2011.* za obrazovanje prema broju zaposlenih navela sljedeće:

Tablica 2. Zaposleni u pravnim osobama prema djelatnosti, prosjek 2009.

Ukupno	Žene	Muškarci	Spolna raspodjela u postotcima	
103 275	78 821	24 454	76,3	23,7

Izvor: Ostroški, *Žene i muškarci u Hrvatskoj 2011.*, pristupljeno: 3.rujna.2021.

Tablica 3. Prosječne mjesečne isplaćene neto plaće zaposlenih u pravnim osobama prema djelatnosti, prosjek 2009.

Ukupno (u kunama)	Žene	Muškarci	Udio plaća žena u plaćama muškaraca, %
5 534	5 307	6 226	85,2

Izvor: Ostroški, *Žene i muškarci u Hrvatskoj 2011.*, pristupljeno: 3.rujna.2021.

Prema *Pavlović, Bušelić i Gal (2019.)* i njihovoj provedenoj statistici , može se vidjeti kako žene dobivaju 85,2% plaće od ukupne plaće muškaraca, u kojem se, kada gledamo sa stajališta ravnopravnosti još uvijek vidi zastarjelo vrednovanje žena kao jednako vrijedne i sposobne radne snage. Ako usporedimo bruto plaće europskih zemalja, prednjači nizozemska, dok su hrvati, razumljivo na zadnjem mjestu. Između se nalaze Švedski i Engleski (Britanski) odgajatelji koji su otprilike izjednačeni. ²¹

²¹ Pavlović, Bušelić, Gal, "Kvaliteta odgajatelja – čimbenik kvalitete hrvatskog sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja"

7. Šumski vrtići u Hrvatskoj

Prvi šumski vrtić „Šumska djeca“ u Hrvatskoj, točnije u Puli, otvorio je svoja vrata 2019. godine na inicijativu psihologinje i dadilje Francesce Miličević. Dječji vrtić „Šumska djeca“ upisuje djecu od treće do šeste godine. U ovome vrtiću, broj djece je svega dvanaestero, o kojima brinu dvije odgajateljice. Veliko pitanje koje muči roditelje u ovakvim vrtićima nije to hoće li doći kući zaprljane robe već se javlja briga i strah o vremenskim uvjetima, hoće li se ozlijediti tijekom boravka u šumi te hoće li se djeca razboljeti. Mjere koje se koriste u ovakvim vrtićima to će zasigurno spriječiti, u vidu kvalitetne i tople odjeće i propisane obuće koja je obavezna, a to su čizmice i kabanica. Na povrede pak se gleda kao ključan dio razvoja djece i boravka u prirodi. Normalno je i prirodno da se djeca ogrebu ili udare prilikom penjanja po drveću ili trčanjem kroz šumu. Utjehu roditeljima čini i njihova velika uključenost u zajednicu šumskog vrtića, gdje su roditelji jednako angažirani i dobrodošli kao i njihova djeca. Dan u šumskom vrtiću započinje doručkom u unutaršnjem prostoru vrtića, a ostatak dana se provodi vani, u šumi. Ondje se djeca igraju, istražuju, skupljaju šumske plodove, izrađuju igračke od drveta, kućice za životinje, gnijezda od šipražja te odlaze na izlete u udaljeniji dio šume. Nakon toga, odlaze na ručak i na odmor. Nakon odmora, djeca se opet vraćaju na svoje veliko zanimljivo igralište. Kada je za to vrijeme, djeca čak zajedno sa odgajateljima skupljaju i jedu kupine što je za njih veliki doživljaj koji će sigurno ostati u pozitivnom sjećanju. Prehrana je vegetarijanska i što je više moguće organskog porijekla, a čajeve prave od sušenog samoniklog bilja koje pronalaze u šumi. Što se programa tiče, on nije unaprijed organiziran, već se temelji na svakodnevnim promjenama i interesima djece tog dana. Šuma je nepresušan izvor doživljaja, ona hrani osjetila na svim razinama - ističe Francesca Miličević. Vlastiti vrt također je dio igrališta za djecu koja su dio šumskog vrtića. Materijali koji se koriste isključivo su od prirodnih materijala, nema mjesta plastici. U vrtu se uzgajaju povrće i voće koje će zatim djeca i odgajatelji koristiti u svakodnevnoj prehrani. Ujedno je vrlo bitno da, roditelji prouče način rada, da se educiraju i da primijete dobrotvorne aspekte šumskog vrtića te da popuste u pretjeranom štíćenju djece - za njihovo dobro.

Također je, u Hrvatskoj otvoren i dječji vrtić po imenu „Šumska vila“ koji se smjestio nedaleko od Zagreba. Ovdje se koristi Waldorfska pedagogija u kojoj se izuzetno cijeni i

razvija rad rukama, domaća kuhinja a odgoj je – blag, uz principe uzora i ponašanja, bez prisila i nametanja. Uz slobodno vrijeme za igru i razne umjetničke i radne aktivnosti, djeca tjedno imaju sat euritmije koju vodi dipl. euritmist Alen Guca, učitelj iz Waldorfske škole u Zagrebu. Uz dovoljno vrijeme ostavljeno za slobodnu igru, djeca u ovom vrtiću bave se umjetničkim i radnim aktivnostima poput: slikanja “mokro na mokro”, modeliranja glinom i pčelinjim voskom, pjevanjem, vezom i šivanjem, filcanjem vune, lutkarskim predstavama, pripovijedanjem bajki, gestovnim kolima i ritmičkim pjesmicama, kuhanjem, uređenjem šume i cvjetnjaka. Iz tog razloga se ovaj vrtić razlikuje od šumskog vrtića u Puli, jer je ujedno prigrlio šumsku pedagogiju ali i Waldorfsku. Kada bi se usporedili koncepti klasičnih dječjih vrtića i šumskih vrtića, klasični bi vrtići, iako zastupljeniji u Hrvatskoj, imali slabije pokazatelje općeg razvoja djece, a uvelike bi se očitavala razlika u snalaženju i razvijenoj motorici.

8. (Ne)otpornost djece i mladih u Hrvatskoj

Miljković (2018.) tvrdi da kada se поближе promotri psihološka otpornost, njeni se čimbenici mogu podijeliti u tri dijela zaštitnog faktora a to su - sam pojedinac, njegova obitelj i šira zajednica u koju spadaju šire društvo, vršnjaci, škola, susjedstvo i sl. U Danskoj se može očekivati da je standard i stil odgoja relativno sličan, razvijen i visok. No kada stil odgoja u društvu varira i kada je stopa nasilja u obiteljima znatno veća, spomenuti zaštitni faktori pretvaraju se u one koji tu otpornost ruše. Prema istraživanjima koja su se provela kroz dugi niz godina, tj. longitudinalno, ispostavilo se kako pretjerana popustljivost roditelja u odgoju, što je u današnje vrijeme vrlo česta pojava, ima niz negativnih posljedica. Pretjerana popustljivost može se uočiti u materijalnoj, strukturalnoj i relacijskoj grani. Materijalna predstavlja pretjerano davanje igračaka, obuće, odjeće i sl., strukturalna to što ne postoje pravila i ne radi se na tome da se ista definiraju i poštuju, te relacijska u kojoj su djeca pretjerano zaštićena od prepreka i situacija koje su sposobna sama riješiti pa ih rješavaju sami roditelji. Naravno, ovdje djeca nisu krivci ni za što spomenuto, već je problem u roditeljima i njihovim uvjerenjima. Kroz istraživanja, dokazalo se kako su djeca kojoj se materijalno popuštalo više sklona stresu te ne pokazuju zahvalnost a još manje

strpljenje kada nešto žele, jer su naučeni da će ono što žele dobiti odmah. Djeca koja su pak bila pretjerano zaštićena, pokazuju znakove disfunkcionalnog mišljenja, nesretna su, imaju osjećaj neuspješnosti te su uvelike usmjereni na materijalističke vrijednosti. Kao najbitniji mehanizam u borbi za otpornost ističe se optimizam. Kurikulum pozitivne psihologije također je vrlo poznat i pridonosi velike rezultate. Njegov cilj je da djeci pruži smjernice i olakša da spoznaju svoje snage ali i prigrlje svoje vrline i sa njima rade. „ Također, program je popravio socijalne vještine učenika (empatiju, suradnju, asertivnost, samokontrolu) i smanjio probleme u ponašanju...“

U Hrvatskoj je 2007. godine provedeno istraživanje slično Programu pozitivne psihologije koji je težio razvoju zahvalnosti, suprotstavljanju pesimizma, uočavanju i pamćenju pozitivnih događaja i opraštanja. Rezultati istraživanja koje su proveli na 115 učenika, pokazali su kako su djeca koja su sudjelovala pokazivala puno veće postotke općeg zadovoljstva i pozitivnih emocija od one djece koja nisu bila uključena.²²

9. Obitelj kao struktura moći

Prema *Juul (1996.)* tradicionalni odgoj uvelike se razlikuje od danskog načina odgoja. „ Nekoliko stotina godina, učili smo djecu poštivati moć, autoritet i nasilje - ali ne i ljudska bića.“²³ Oduvijek se savršenom situacijom smatrala ona bez sukoba. Dalo bi se pričati o svim nedostacima tradicionalnog načina roditeljstva koji je nekada bio na snazi, no koliko god bilo negativnih strana tog odgoja, bila je prisutna ljubav i određena sloboda djece, pogotovo u slobodnoj igri koju se danas toliko cijeni. Što se može reći o odgojnim metodama? Riječ metoda se u odgoju ne bi trebala uopće koristiti, jer kako bi npr. zvučalo da se kaže kako koristiti određenu metodu u odnosima sa odraslom osobom? Neprihvatljivo. Upravo tako zvuči i za djecu, jer dokle god djecu gledamo kao objekte na

²² Miljković, "Odgoj, obrazovanje i psihološka (ne)otpornost djece i mladih", 9. str.

²³ Juul, "Vaše kompetentno dijete", 13. str.

kojima treba “raditi“, koncept roditeljstva ispunjenog razumijevanjem i ljubavlju nestaje. Kao što se spomenulo prije, demokratski način u obitelji stupio je na snagu prihvaćanjem modernog odgoja. Djeci se pružila mogućnost prava na donošenje odluka, preispitivanje i objašnjenje zašto određene granice postoje, bez uporabe sile ili autoritetnog stava. U ovoj tranziciji, uloge muškaraca bile su na meti kritika. Iz nekadašnjeg tzv. alfa mužjaka i opskrbljivača za svoju obitelj prijelaz na “mekog“ ili “osjećajnog“ muškarca koji podjednako sudjeluje u odgoju djece.²⁴ U Hrvatskoj još uvijek postoji veliki broj muškaraca koji smatraju kako je žena ta koja se treba baviti odgojem djece. Mnogo se fokusa zadnjih deset godina usmjerava upravo na istraživanja i studije kako bi se proučili odnosi očeva i djece u odgoju. Kao što se može očekivati, istraživanja su pokazala kako sudjelovanje oca u odgoju ima pozitivni utjecaj na dijete i na njegovu inteligenciju koja se očitava iz provedenih testova inteligencije. Provelo se ujedno i istraživanje koliko vremena dnevno, kada su djeca budna, roditelji provode vremena u interakciji sa njima. Dob djece je 4 godine.

Tablica 4. *Provedeno vrijeme majke i očeva sa svojom četverogodišnjom djecom*

Država	Majka	Otac	Oboje
Belgija	5.2	0.5	1.0
Kina	6.8	0.9	1.5
Finska	7.7	0.8	0.5
Njemačka	10.0	0.6	1.1
Hong Kong	7.5	0.1	1.7
Nigeria	10.0	0.7	1.2
Portugal	8.2	0.4	2.6
Španjolska	7.6	0.3	1.0
Tajland	8.0	0.2	2.7
SAD	10.7	0.7	0.8

Izvor: prof. dr.sc. Rosić, dr.sc. Zloković, *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*, pristupljeno: 26. kolovoza 2021.

Kao što se može vidjeti, djeca s majkama provode najmanje pet sati dnevno dok s očevima provode jedva sat vremena. Kada bi uzeli za primjer Indiju, u kojoj je interakcija i provedeno vrijeme između oca i kćeri toliko rijetka, zaključilo bi se kako unatoč raznim projektima i promjenama u odgoju, uključenost očeva u pojedinim zemljama je još uvijek

²⁴ Juul, “Vaše kompetentno dijete“

na samom minimumu. Koliko je važna uloga očeva u odgoju djece, mogu dokazati razni projekti i edukacije koje služe kako bi se muškarce obrazovalo i potaknulo na otvoreni odnos i preuzimanje jednake odgovornosti u obitelji, kao i žene.

10. Kriza odgojnih ustanova

Razum (2007.) tvrdi kako u modernom svijetu kriza odgojnih pitanja sve više postaju pitanja života i smrti. Moralna kriza među ljudima pokazuje sve prisutnija negativna statistika. Glede usmjerenja, svaki aspekt ima svoju filozofiju odgoja - počev od škola, sportskog društva, svaki učitelj postaje jedan "glas" odgoja, svaki televizijski ili radio program, računalo i sl. Globalizacija postaje sve rasprostranjenija dok djeca postaju sve više dezorijentirana. Tu se dolazi do pitanja koga slušati? „Nijedan pogled na svijet više nije općeprihvaćen; pojedinac može sve manje računati na unaprijed određene modele ponašanja i razmišljanja koji bi bili prihvaćeni od većine: prisiljen je birati. A svaki izbor uključuje i odgovornost.“²⁵ Upravo ovakav pritisak na djecu stvara veliku tjeskobu i strah od pogrešnog odabira. Razlika između generacija nikada nije bila tako velika kao danas, gdje roditelji i djeca teško pronalaze teme za razgovor. Ubrzani i veliki razvoj društva, promijenio je ulogu obitelji u samom odgoju djeteta. Sve više roditelja radi, a sve manje njih odgaja vlastitu djecu.²⁶

Prema *Rajović (2017.)* nekada su velika otkrića glede odgoja, obrazovanja pa zatim i svega ostalog, dolazila svakih sto godina, no danas dolaze u razmaku od dvije, tri godine. Promjene u svijetu događaju se vrlo brzo i toga moramo biti svjesni. Skandinavske zemlje, koje se smatraju naprednim u obrazovanju i odgoju, polako napuštaju stare i traže nove sustave učenja i obrazovanja. No, to ne znači da mi moramo čekati da jedna od europskih država poprimi određeni sustav učenja, već da sami krenemo u reformu koja počiva na našim tradicijama, kulturi, jeziku i načinu života. Dr. Ranko Rajović, predstavnik i voditelj

²⁵ Razum, "Odgojno djelovanje suvremene škole: Izazovi i mogućnosti za religiozni odgoj", 866.

²⁶ Razum, "Odgojno djelovanje suvremene škole: Izazovi i mogućnosti za religiozni odgoj"

NTC sustava učenja, ukazuje kako su danas djeca mnogo slabija od djece prije desetak godina u području motorike, rječnika, općeg znanja i matematičko-logičkog područja. Smatra se kako su roditelji ovdje veliki subjekti, jer djeci ne pružaju slobodu te obavljaju stvari umjesto njih. Sam razvoj kreativnosti bi se u 21. st. trebao smatrati prioritetom.²⁷

11. Zaključak

Ovaj rad jasno je prikazao značajke danskog tipa odgoja. Prema riječima danskih autorica Jessice Joelle Alexander i Iben Dissing Sandhal vrlo je bitno da se djecu odgaja staloženo, s razumijevanjem i najbitnije – bez ljutnje, vike i fizičkog kažnjavanja. Realni optimizam je osobina koju bi svaka osoba a ne samo roditelji trebali usvojiti i primjenjivati. Danci smatraju kako realnim optimizmom i najgore situacije u životu mogu postati poučne te se iz njih uvijek može izvući pozitivna strana. Također, korištenje humora u odgoju djece, bez straha kako će se izgubiti taj toliko priželjkivan i cijenjen autoritet trebalo bi biti svakodnevno. Djeca će kroz humor iz ljutnje mnogo lakše prijeći u smijeh i realizaciju da se uvijek situaciji mogu nasmijati. Upravo takav način odgoja odvaja ih od ostatka svijeta. Naravno, Danci nisu jedini narod koji prakticira takav način odgoja. Njemačka, Norveška, Velika Britanija, Švedska, Nizozemska samo su neke zemlje koje koriste ovakav koncept odgoja. Ovakav odgoj ne samo da pozitivno utječe na djecu, već utječe i na roditelje a u još većoj mjeri na odgajatelje. Ukoliko se djeci pruži dovoljno vremena za boravak u prirodi i u slobodnoj igri, možemo biti sigurni kako će ta djeca biti mnogo sretnija, zdravija i zadovoljnija. Iako u Hrvatskoj još uvijek nije prepoznat i prihvaćen kao nužan način odgoja i obrazovanja, otvoreni vrtići tj. šumski vrtići polako su počeli širiti svoja znanja i prednosti na našim područjima. Nijedan šumski vrtić nije isti, svaki od njih je poseban i jedinstven. Negdje se primjenjuje Waldorfska pedagogija, Agazzi koncept odgoja, Montessori pedagogija te elementi Reggio pedagogije. Svaka od spomenutih pedagogija i načina odgoja i obrazovanja ima svoje prednosti, od kojih svaki odgajatelj prema svojim osobnim interesima i karakteristikama bira one koje mu najviše odgovaraju, te prema njima uranjaju u bezbrižni i topao svijet dubokih odnosa sa djecom. Što se tiče ravnopravnosti u

²⁷ Rajović, "Dva su velika problema zbog kojih su djeca danas sve slabija"

predškolskim odgojnim ustanovama glede muških i ženskih odgajatelja, muškarci su u velikoj manjini. Razlog tome pripisuje se ukorijenjenom stereotipnom razmišljanju o muško-ženskim poslovima, koji bi se pod svaku cijenu i što prije, trebao razbiti. Vrijeme je, da se u 21. st. svjetonazori otvore ka općoj dobrobiti za čovjeka, a još više za prirodu. Povećanjem radnih mjesta sa muškim odgajateljima, u djeci bi se od malena razbijalo upravo to stereotipno razmišljanje te širila ravnopravnost između spolova. Prema mom mišljenju, danski tip odgoja trebao bi biti predstavljen roditeljima, kroz razne platforme, edukacije, tečajeve te razne mrežne kanale kako bi se podsjetili koliko je priroda važna i bitna za sretno i zdravo djetinjstvo. Pretjerana zaštita roditelja dovela je upravo do toga da su djeca nesigurna, zatvorena u unutarnjim prostorima, okruženi mnoštvom tehnologije ne znajući kakve se ljepote nalaze u prirodi i slobodnoj igri. Cilj svakog odgajatelja trebao bi biti što više sa djecom boraviti u šumi, parku, na moru. Nužno praćenje svakodnevnog plana i programa može i zna biti naporno i za djecu i za odgajatelje, no boravak vani će uvijek iznenaditi svojom spontanošću i mnoštvom raznih aktivnosti kojima djeca razvijaju svoje tijelo, dušu i um. U današnje vrijeme pretjeranog razvoja tehnologije i sve manjeg socijalnog kontakta, trebamo razaznati najbitnije potrebe – a to su zajedništvo, sloboda i boravak u prirodi, jer upravo takav osjećaj povezanosti i zajedništva našim životima daje značenje i svrhu.

12. Literatura

1. Alexander, Jessica Joelle. Sandahl, Iben Dissing. "Danski odgoj djece" Što najsjetniji ljudi na svijetu znaju o odgoju samopouzdanje i sposobne djece, 2017. Danska. Egmont. <https://www.scribd.com/document/416399022/386437308-jessica-joelle-alexander-i-iben-dissing-sandahl-danski-odgoj-djece-pdf>, (pristupljeno: 15.kolovoza 2021.)
2. Juul, Jesper. "Vaše kompetentno dijete" 1996. Zagreb. Educa. https://kupdf.net/download/jesper-juul-vase-kompetentno-dijete_58c719ffdc0d605544339040_pdf (pristupljeno: 22. kolovoza 2021.)
3. Williams-Sieghfredsen, Jane. "Understanding the Danish Forest School Approach" 2012. Routledge. <https://www.scribd.com/document/406208308/Understanding-the-Danish-Forest-School-Approach-pdf> (pristupljeno: 26.kolovoza 2021.)
4. Ostroški, Ljiljana. "Žene i muškarci u Hrvatskoj 2011." 2011. Zagreb. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/menandwomen/men_and_women_2011.pdf (pristupljeno: 3.rujna 2021.)
5. Dr. Strugar, Vladimir. "Projekt Hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće". 2002. Zagreb. Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo prosvjete i športa. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/Arhiva/19.%20-%2010.2.a.pdf> (pristupljeno 3. rujna 2021.)
6. Razum, Ružica. "Odgojno djelovanje suvremene škole: izazovi i mogućnosti za religiozni odgoj." Bogoslovska smotra 77, br. 4 (2007): 857-880. <https://hrcak.srce.hr/22539> (pristupljeno 28.kolovoza.)
7. Miljković, Dubravka. "Odgoj, obrazovanje i psihološka (ne)otpornost djece i mladih." Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru , br. 11 (2017): 33-46. <https://doi.org/10.21857/mwo1vcz88y> (pristupljeno: 26. kolovoza 2021.)
8. Lund, Stig. "Ustanove odgoja i obrazovanja za djecu rane dobi u Danskoj." *Djeca u Europi* 3, br. 5 (2011): 18-20. <https://hrcak.srce.hr/144705> (pristupljeno: 22. kolovoza 2021.)
9. Ansel-Henry, Pauline. "Izgradnja pristupa prirodi za djecu u danskim gradovima." *Djeca u Europi* 2, br. 3 (2010): 30-30. <https://hrcak.srce.hr/144627> (pristupljeno: 22. kolovoza

2021.)

10. Burić, Helena. "Kako odgajaju muškarci?." Djeca u Europi 4, br. 8 (2012): 14-15. <https://hrcak.srce.hr/144793> (pristupljeno: 3 rujna 2021.)

11. Križman Pavlović, Danijela, Marija Bušelić i Silvana Gal. "Kvaliteta odgajatelja – čimbenik kvalitete hrvatskog sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja." Oeconomica Jadertina 10, br. 1 (2020): 3-30. <https://hrcak.srce.hr/240502> (pristupljeno: 3. rujna 2021.)

12. Prof. dr. sc. Bouillet, Dejana. "S one strane inkluzije djece rane i predškolske dobi", Izvješće o provedenoj analizi pristupačnosti kvalitetnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djeci u ranjivim situacijama u Hrvatskoj. (2018.) https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2018/12/S_one_strane_inkluzije_FINAL.pdf (pristupljeno: 3.rujna 2021.)

13. Askland, Leif. "Zapošljavanje muškaraca u dječjim vrtićima i ravnopravnost spolova." Djeca u Europi 4, br. 8 (2012): 12-13. <https://hrcak.srce.hr/144792> (pristupljeno: 3. rujna 2021.)

Mrežni izvori:

1. prof. dr.sc. Rosić, Vladimir. dr.sc. Zloković, Jasminka. "Prilozi obiteljskoj pedagogiji". 2002. https://www.bib.irb.hr/107552/download/107552.Prilozi_obiteljskoj_pedagogiji.pdf (pristupljeno: 26. kolovoza 2021.)

2. Early horizons, volume 6, issue 1 2017, The Danish Forest School approach: 08-10. https://www.asg.com.au/doc/default-source/early-horizons/asg_eh_2017_issue_6-1_web_fa.pdf?sfvrsn=2 (pristupljeno: 22.kolovoza 2021.)

3. O dječjem vrtiću „Šumska Vila“. 2013. <https://www.sumskavila.com/> (pristupljeno: 28. kolovoza 2021.)

4. O dječjem vrtiću „Šumska djeca“. 2019. <https://sumskadjeca.com/> (pristupljeno: 28. kolovoza 2021.)

5. Rajović, Ranko. „Dva su velika problema zbog kojih su djeca danas sve slabija“. 2017. <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/skolstvo-u-medijima/dva-su-velika-problema-zbog-kojih-su-djeca-danas-sve-slabija/> (pristupljeno: 28.kolovoza 2021.)

Slika 1. Savjeti za autentičnost, Izvor: Alexander, J.J. i Sandhal, I.D., (2017.), *Danski odgoj djece*. Danska, Egmont

Slika 2. Savjeti za preoblikovanje, Izvor: Alexander, J.J. i Sandhal, I.D., (2017.), *Danski odgoj djece*. Danska, Egmont

Slika 3. Ustanove ranog odgoja i obrazovanja u Danskoj prema broju djece od 0 do 3 godine, 2009. godina, Stig, Lund, *Ustanove odgoja i obrazovanja za djecu rane dobi u Danskoj*, Pristupljeno: 22. kolovoza 2021.

Tablica 1. Kretanje broja djece u predškolskim ustanovama, Izvor: Strugar, Projekt Hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće. 2002. *Državni zavod za statistiku*, 24

Tablica 2. Zaposleni u pravnim osobama prema djelatnosti, prosjek 2009. Izvor: Ostroški, *Žene i muškarci u Hrvatskoj 2011.*, pristupljeno: 3.rujna.2021.

Tablica 3. Prosječne mjesečne isplaćene neto plaće zaposlenih u pravnim osobama prema djelatnosti, prosjek 2009. Izvor: Ostroški, *Žene i muškarci u Hrvatskoj 2011.*, pristupljeno: 3.rujna.2021.

Tablica 4. Provedeno vrijeme majke i očeva sa svojom četverogodišnjom djecom. Izvor: prof. dr.sc. Rosić, dr.sc. Zloković, *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. 2002. pristupljeno: 26. kolovoza 2021.

Grafikon 1. Akronim P.A.R.E.N.T., Izvor: Alexander, J.J. i Sandhal, I.D., (2017.), *Danski odgoj djece*. Danska, Egmont

13. Sažetak

Danski tip odgoja leži na akronimu P.A.R.E.N.T. koji predstavlja u svojoj skraćenici sve ono čega se roditelji moraju pridržavati a to su: igra, autentičnost, preoblikovanje, empatija, odnos bez ultimatum a te zajedništvo i hygge. Objašnjava se teorija odgoja te se ulazi u razvojne faze odgoja i širenje takvog obrazovanja, ne samo u Danskoj već i ostatku svijeta, ponajviše Europi i samoj Hrvatskoj. Sa socijalnog gledišta pruža se uvid u broj djece u predškolskim ustanovama, omjer muškaraca i žena u predškolskom obrazovanju, omjer razlika u isplaćenim plaćama te aktualne poteškoće i nužne promjene u samom sustavu odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: Odgoj i obrazovanje, danski tip odgoja, šumski vrtići, usporedba odgoja i obrazovanja

Summary

The Danish type of upbringing is based on the acronym P.A.R.E.N.T. which stands for play, authenticity, reframing, empathy, no ultimatums, togetherness and hygge lifestyle. Explaining the theory of upbringing and it's entering developing stages of upbringing and spreading education as such, not only in Denmark but also in the rest of the world, especially in Europe and in Croatia. From the point of sociology, the following is presented - the number of children in preschool, women and man ratio in preschool education, paid salary ratio and trending difficulties and necessary changes that must be made in education system.

Key words: upbringing and education, Danish type of upbringing, Forrest kindergartens, upbringing and education comparison